

משרד המשפטים

MINISTRY OF JUSTICE | وزارة العدل

האפוטרופוס הכללי והממונה
על ענייני ירושה

מדריך
ליורשיו
של מנוח
שלא הותיר
צוואה

מדריך ליורשיו של מנוח שלא הותיר צוואה

תשפ"ד - 2023

תוכן העניינים

4	<u>הקדמה ומבוא</u>
6	<u>חלק ראשון</u>
7	<u>פעולות שמומלץ ליורשים לעשות בסמוך לאחר הפטירה ועד לקבלת צו ירושה</u>
7	● <u>הגשת בקשה לצו ירושה</u>
12	● <u>תשלום חובות שהמנוח הותיר</u>
14	● <u>הכרת ומיצוי זכויות וזכאויות נוספות</u>
17	● <u>עידכון ויידוע גורמים רלוונטיים על הפטירה</u>
18	<u>חלק שני</u>
19	<u>קבלת צו ירושה - פעולות מומלצות לביצוע לאחר קבלת הצו</u>
22	<u>חלק שלישי</u>
23	<u>שירותי דשם הירושה (הממונה על ענייני ירושה) לציבור</u>
24	<u>חלק רביעי</u>
25	<u>"ארגז כלים" לקוראי המדריך- תכנון עתידי למהלך החיים ולאחר הפטירה</u>

מומלץ

חשוב לדעת

כל אדם הוא עולם ומלואו. פטירה של אדם משפיעה על הסובבים אותו בהיבטים ובתחומי חיים שונים. עם פטירתו חווים קרוביו את כאב הפרידה ובנוסף לקשיים הנפשיים הם גם נדרשים לטפל בעניינים רבים הנוגעים למנוח ולרכוש שהותיר אחריו, בלא שיש בידיהם את המידע לגבי הפעולות שיש לבצע או הזכויות והשירותים המוענקים להם ע"י גופים ציבוריים ואחרים מתוקף חוקים או תקנות.

מדריך זה מבקש להתייחס למימד הכלכלי של אירוע הפטירה, להנגיש לציבור היורשים את המידע הרלוונטי ולסייע להם למצות את זכויותיהם בתקופה שבין פטירת האדם ועד לחלוקת רכושו ליורשיו.

הממונה על ענייני ירושה באפוסטרופוס הכללי (להלן: "**רשם הירושה**" או "**הרשם**"), הוא הגוף הממשלתי המטפל מאז שנת 1998 במירב הבקשות להוצאת **צווי ירושה וצווי קיום צוואה**, שהם המסמכים המשפטיים הקובעים מיהם יורשיו של אדם שנפטר, הזכאים לקבל את הרכוש שהותיר המנוח במותו.

במדריך זה נתמקד בבקשות לצו ירושה המוגשות לרשם לענייני ירושה, יחד עם זאת נציין שניתן להגישן גם לבתי הדין הדתיים (במקום לרשם) בהתאם לשייכות הדתית של המנוח, בכפוף לכך שכל היורשים הסכימו לסמכות בית הדין.

כדי להקל על הקריאה, המידע חולק לשני מדריכים-

- **מדריך ליורשים על פי דין** - מדריך זה מיועד לבני משפחה של מנוח, שלא הותיר צוואה.
- **מדריך לזוכים על פי צוואה** - מדריך זה רלוונטי למקרה שהמנוח הותיר צוואה ומיועד לכל מי שיועד או חושב שהוא נכלל כזוכה ע"פ צוואה.

הערות

- חלק מהמידע במדריך נלקח מאתרי אינטרנט רשמיים, יש להתעדכן ישירות באתרים הרלוונטיים למקרה שחלו שינויים.
- המדריך מתייחס לכל המגדרים גם כאשר נעשה בו שימוש בלשון זכר או נקבה.
- המדריך אינו מהווה ייעוץ משפטי או תחליף לצורך בקבלתו במקרים הנדרשים.

מבוא – מונחים והגדרות משפטיים

יורשים הם קרובי משפחתו של מנוח שזהותם וזכאותם לקבל את רכושו נקבעו בחוק הירושה התשכ"ה 1965 (להלן: "**החוק**"), שהוא החוק העיקרי העוסק בנושאים הקשורים בהעברת רכוש של אדם לאחר מותו על פי דין או צוואה.

המנוח, מכונה גם **מוריש**.

עזיבון הוא מונח המתאר את הרכוש שהמנוח הותיר כמו זכויות בדירה, רכב, כספים בחשבון בנק או חובות. **חשוב לדעת** – ככלל, כספים הנובעים מזכויות סוציאליות בהתאם לחוזי ביטוח, קרנות פנסיה וקופות גמל, אינם נחשבים חלק מן העזיבון.

צו ירושה הוא צו משפטי (להלן: "**הצו**") שניתן במקרה שהמנוח לא הותיר צוואה, המצהיר על יורשיו של המנוח ועל חלקם בעזיבון. הצו יכול להינתן על ידי הרשם, או על ידי בית משפט לענייני משפחה (להלן: "**בית משפט**") או על ידי בית דין דתי (להלן: "**בית דין**").

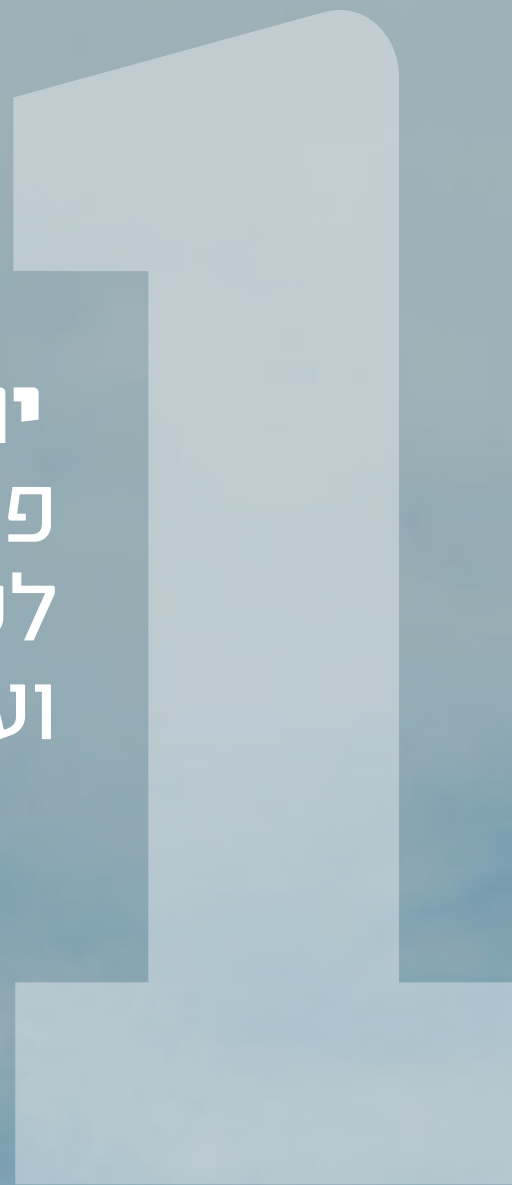
היורשים ע"פ צו ירושה מכונים **יורשים על-פי דין** או **יורשים חוקיים**.

מי יכולים להיחשב ליורשים?

סוג היורשים יוגדר ביחס למועד הוצאת צו הירושה –

לפני הצו, בני המשפחה שהחוק כלל כיורשים (כמו בת זוגו של המנוח או ילדיו) יחשבו רק **ליורשים פוטנציאליים**, אך **משניתן צו ירושה היורשים החוקיים** של המנוח הם **היורשים על פי דין** המצוינים בצו הירושה והם אלו שיהיו זכאים לקבל את חלקם בעזיבון.

ירושה על פי דין

פעולות שמומלץ ליורשים
לעשות בסמוך לאחר הפטירה
ועד לקבלת צו ירושה

מהן הפעולות שמומלץ ליורשים לעשות לאחר פטירת המנוח?

"דרך המלך" לקבלת רכוש שמנוח הותיר כוללת את ביצוע הפעולות העיקריות הבאות-

- הגשת בקשת צו ירושה, רצוי בסמוך לפטירת המנוח
- ולאחר קבלת הצו - תשלום החובות וחלוקת היתרה בין היורשים

איך יודעים אם המנוח הותיר עיזבון ומה היקפו?

יורשיו על פי דין של המנוח הם בהכרח קרובי משפחתו וידעו ברוב המקרים איזה רכוש היה למנוח בחייו (דירה, עסק, כספים וכו'). אם הם אינם יודעים זאת, הם יכולים לנסות לברר ע"י פניה לגורמים או אתרים שונים (כמו הבנקים, ה"טאבו" או "הר הכסף") אך **חשוב לדעת** שרוב הגורמים המחזיקים במידע הנוגע לרכוש המנוח, יסכימו למסור אותו **רק** לאחר שיוצג להם צו ירושה.

מה הדין שחל על בקשות לצו ירושה?

כאשר מקום מושבם של המורישים בעת הפטירה היה בישראל, או שהנכסים שהותירו אחריהם מצויים גם כן בישראל הדין שיחול על הירושה הוא חוק הירושה הישראלי.

פעולות שמומלץ ליורשים לעשות משלב הגשת הבקשה לצו הירושה ועד לשלב קבלת הצו

א. הגשת בקשה לצו ירושה לרשם

מבוא

כאשר המנוח לא הותיר צוואה על אחד מהיורשים על פי דין להגיש **בקשה לצו ירושה** כדי לממש את הזכויות בעיזבון המנוח.

מי הם היורשים על פי דין?

החוק קובע מי מבני המשפחה של המנוח יהיו יורשיו על פי דין -

- בת הזוג של המנוח - מנישואין, ידועים בציבור ועוד. על מנת שבת זוג תוכר כידועה בציבור, עליה להוכיח שבשעת הפטירה הם לא היו נשואים לאדם אחר, שהם חיו חיים משותפים ועוד.
- ילדיו של המנוח. אם ילד של המנוח נפטר לפני המנוח - צאצאיו של הבן (כלומר נכדי המנוח) יקבלו את חלקו ואם אחרי- יורשיו של הבן (ע"פ צוואה או על פי דין).
- אם אין למנוח ילדים - הוריו וצאצאיהם (כלומר אחיות המנוח יירשו אותו). אם הורי המנוח נפטרו לפניו - אחיו יירשו אותו. אם מי מהאחים נפטר לפניו, ילדיו יירשו את חלקו של האח ואם אחרי, יורשי האחים יירשו את חלקו.
- אם אין למנוח בת זוג, ילדים, הורים או אחים - ירשו את עזבונו הורי הורים (כלומר סבים וסבתות של המנוח משני הצדדים) או צאצאיהם - כלומר, דודים ובני דודים של המנוח.

מה חלקם של היורשים על פי דין בעיזבון?

- אם למנוח היו בת זוג וילדים - העיזבון יתחלק 50% לבת הזוג ו-50% לילדים ובנוסף בת הזוג תירש גם מיטלטלין (כמו רהיטים) ומכונית נוסעים ששמשו את משק הבית המשותף.
- אם המנוח נפטר כשיש לו בת זוג, ללא ילדים "כשהוריו בחיים" - העיזבון יתחלק 50% לבת הזוג ו-50% להורים של המנוח, זאת גם אם השאיר הורה אחד.
- אם המנוח השאיר בת זוג ואחים, בת הזוג תקבל את דירת המגורים במלואה (אם היו נשואים לפחות שלוש שנים והתגוררו בדירה) ו-2/3 מיתרת העיזבון והאחים יקבלו בחלקים שווים 1/3 מיתרת העיזבון.
- אם למנוח יש רק בת זוג ואין לו ילדים, הורים או אחים - בת הזוג תירש את העיזבון בשלמות.
- אם למנוח אין בת זוג ויש ילדים - הילדים יירשו את עזבונו בחלקים שווים ביניהם.
- במידה ולא היו למנוח במועד הפטירה הורים, ילדים, נכדים, בן זוג או אחים, מתחלקת הירושה באופן שווה בין הסבים והסבתות משני הצדדים או צאצאיהם (הכוונה לדודיו ואם הם נפטרו אז בני הדודים וכו').

האם ילדים מאומצים של המנוח גם נחשבים ליורשי המנוח?

ילדים **מאומצים כדין** (כלומר על פי צו שניתן ע"י בית משפט) יורשים את הוריהם המאמצים, בדיוק כמו ילדיהם הביולוגיים.

מהן הפעולות הנדרשות מהיורשים על פי דין כדי לקבל את חלקם בעיזבון המנוח?

- מאחר וצוואה גוברת על ירושה על פי דין, על בני המשפחה לוודא שהמנוח לא הותיר צוואה: בין היתר, מוצע לבדוק בחפצי המנוח, בכספת ולברר עם מקורבים ובעלי מקצוע שטיפלו בענייניו (כמו רו"ח או עו"ד). במקרה שנמצאת צוואה החוק קובע כי על המחזיק בה למסור אותה לרשם מיד לאחר שנודע לו על מות המצווה. יש לעדכן את הרשם באמצעות שליחת הצוואה במייל או בדואר ויש חובה למסירת הצוואה המקורית במסגרת הגשת הבקשה לצו קיום הצוואה. במקרה שמוגשת בקשה לצו ירושה וברשם הופקדה צוואה ע"י המנוח, הרשם יעדכן את המבקש ואת הזוכים שצוינו בה על קיומה ויהיה צורך בהגשת בקשה לצו קיום צוואה. במקרה כזה יהיה ניתן לעשות שימוש באגרת הבקשה לצו ירושה אם לא נעשה בה עדיין שימוש.
- לאחר שהיורשים ווידאו שאין צוואה יש להגיש בקשה לצו ירושה:

מי רשאי להגיש בקשה לצו ירושה?

בקשה לצו ירושה יכולים להגיש היורשים, **מנהל עיזבון זמני** שמונה, **נושה** (גורם שחייבים לו כסף או רכוש) של העיזבון או נושה של יורש.

אילו דגשים חשוב להכיר ולשים לב אליהם במסגרת מילוי הבקשה לצו ירושה?

- המבקש צריך להצהיר שהמנוח לא הותיר צוואה, שהיורשים שהוא פירט בבקשה הם כל היורשים ולעדכן בשינויים שנעשו מיום פטירת המנוח, כולל ציון פטירות של יורשים וויתור יורשים על חלקם בעיזבון ("הסתלקויות").
- המבקש צריך לציין בבקשה יורשים שנפטרו ולצדף תעודות פטירה שלהם - כאשר יורש נפטר לפני המנוח יש לפרט בבקשה מי הם כל הילדים שנולדו לו וכאשר יורש נפטר אחרי המנוח, יש לפרט מיהם יורשיו (החוקיים על פי צו ירושה או קיום צוואה שניתן או הפוטנציאליים).
- אין צורך להמציא תעודות פטירה של המנוח שכן הנתון מועבר ישירות מרשות האוכלוסין לרשם. במקרה שאזרח ישראלי נפטר בחו"ל יש לפנות אל משרד הפנים לפני הגשת הבקשה לרשם לענייני ירושה, לעדכון הפטירה במרשם האוכלוסין.

איך מגישים בקשה לצו ירושה?

הדרך הנוחה והנפוצה היא הגשת **בקשה מקוונת לצו ירושה** במערכת **הרשם אונליין**, שאפשרית כאשר היורשים הינם בן זוג, ילדים או הורים (הנמצאים בחיים במועד פטירת הבן המנוח) וכרוכה בתשלום אגרה מופחתת. הגשה פיסית ("ידנית") של בקשה לצו ירושה ללשכות הרשם יכולה להיעשות ע"י קרובים אלו, כאשר אינם מיוצגים ע"י עו"ד או ע"י קרובים רחוקים יותר כמו אחי המנוח וילדיהם או דודים וילדיהם. בקשה תהיה פטורה מתשלום אגרה במקרה שהמבקש הוא בן זוג, הורה, ילד או אח של מנוח שמת עקב פעולות איבה או במהלך שירותו הצבאי. ניתן לשלוח את הבקשה הפיסית ל**מיייל: Moked-Yerushot@justice.gov.il** במוקד השירות של הרשם או לשלוח בדואר רשום ללשכות הרשם.

מתי להגיש את הבקשה לצו ירושה?

מומלץ ליורשים הפוטנציאליים להגיש את הבקשה סמוך ככל האפשר לאחר שהפטירה נרשמה במרשם האוכלוסין (לרוב כחודש מהפטירה). ככל שיחלוף יותר זמן מהפטירה עלולים לקרות שינויים שיחייבו ביצוע פעולות נוספות, כמו המצאת מסמכים, העלולות לסרב את ההליך ולעכב את מתן הצו.

היכן מתנהל ההליך?

ההליך נפתח בהגשת בקשות לרשם (אלא אם בחר המבקש בהסכמת כל היורשים להגישה לבית דין דתי) אך במקרים המנויים בחוק, הרשם מעביר את הבקשה לבית משפט לענייני משפחה להמשך דיון או למתן צו, כך למשל כשמגשת התנגדות לבקשה.

מהם השלבים עד לקבלת צו ירושה?

- הגשת בקשה לצו ירושה לרשם ותשלום אגרה
- בדיקה תקינות הבקשה ופרסומה
- בדיקה משפטית של הבקשה אשר יכולה להוביל לשתי תוצאות-

(א) במקרים שהבקשה תקינה, הרשם ייתן צו תוך כ 40 ימים (זמן הטיפול הממוצע) או שיעביר אותה לבית משפט במקרים שהחוק קובע זאת.

(ב) בקשה שאינה תקינה תחייב את המבקש להשלים את הפרטים והמסמכים הנדרשים ורק לאחר מכן היא תועבר לרשם או לבית משפט למתן צו. במקרה כזה התקופה עד לקבלת הצו צפויה להתארך. ניתן לבדוק סטטוס הטיפול בתיק **במערכת המיחשובית**.

האם ניתן להתנגד לבקשה לצו ירושה?

הבקשות מתפרסמות באתר האינטרנט של האפוטרופוס הכללי **וברשומות** (אתר הפרסומים הרשמיים של ממשלת ישראל) כדי לאפשר לצד מעוניין להתנגד לבקשה אם לדעתו האמור בה אינו נכון או אינו מדויק. למשל, אם היא הוגשה למרות שקיימת צוואה שגוברת או שהרכב המשפחה שונה. **מומלץ** להתייעץ עם עו"ד העוסק בתחום הירושה לגבי הסיכויים והסיכונים הכרוכים בהגשת התנגדות.

את **ההתנגדות לבקשה לצו ירושה** ניתן להגיש בתוך 14 יום ממועד הפרסום ומעבר לכך יש להגיש בקשה להארכת מועד להגשתה. את הבקשות ניתן להגיש באופן מקוון, בקשה להגשת התנגדות כרוכה בתשלום אגרה ובקשה להארכת מועד להגשתה אינה טעונה אגרה.

האם ניתן לחלק את העיזבון באופן שונה מהחלוקה הקבועה בחוק?

היורשים יכולים לסטות מהחלוקה הקבועה בחוק באמצעות הסתלקות או הסכם עיזבון, כפי שיפורטו להלן:

א. הסתלקות היורשים מחלקם בעיזבון

נכלל, ליורשים יש זכות שלא לרשת והם יכולים לוותר באופן חד צדדי על חלקם בעיזבון לטובת יורשים אחרים. פעולה זו מכונה **"הסתלקות"** והיא נעשית ב**תצהיר** (מסמך בכתב אשר בא להחליף עדות בבית משפט ומאומת ע"י גורמים כמו עורך דין, מזכיר ראשי של בית משפט ועוד).

ההסתלקות יכולה להיות מאחוז מסוים מחלקו של היורש בעיזבון (למשל 50% מחלקו) או מכל חלקו בעיזבון, כמו במקרה הנפוץ של ילדים המסתלקים מכל חלקם בירושה לטובת ההורה שנותר בחיים.

חריגים להסתלקות

במקרים הבאים המבקשים להסתלק מחלקם צריכים לקבל לכך אישור בית משפט:

- **קטין** (מי שגילו הוא מתחת לגיל 18), **פסול דין** (מי שבית משפט הכריז עליו שהוא אינו כשיר משפטית), **אדם שבית משפט מינה לו אפוטרופוס** (כאשר הוא אינו מסוגל לנהל את ענייניו בעצמו ואין מי שמוסמך לעשות זאת במקומו) **ממנה** (אדם שערך ייפוי כוח מתמשך שנכנס לתוקף בענייניו הרכושיים).
- יורש שנמצא בהליכי **פשיטת רגל** או **חדלות פירעון** (כלומר כשהחובות שלו גבוהים מזכויותיו). הסתלקות כזו לרוב לא תאושר או שהיא תבוטל בדיעבד.

מתי יורש יכול לוותר על חלקו בעיזבון?

מומלץ ליורש המעוניין לוותר על חלקו בעיזבון להגיש את הודעת ההסתלקות יחד עם הבקשה לצו ירושה, שכן ככל שההסתלקות תוגש באיחור כך יגבר הסיכוי שהיא תדחה. בנוסף, יורש שיבקש להסתלק מחלקו בעיזבון לאחר שניתן צו ירושה יצטרך להגיש בקשה לתיקון הצו, לשלם אגרה ולצרף תצהיר הסתלקות ואסמכתאות לכך שהעיזבון טרם חולק.

מה יקרה לחלק שהיורש וויתר עליו?

החוק מאפשר שני סוגי הסתלקויות ובכל אחד מהם החלק עובר לטובת יורשים שונה/ים: הסוג הנפוץ יותר היא כשיורש בוחר **בהסתלקות ספציפית** והיא יכולה להיות רק לטובת בן/ת זוג המנוח, ילד/ה או אח/ות של המנוח. החלק המועבר יתווסף לחלקם בעיזבון. לגבי יורשים של חללי ונרצחי מלחמת "חרבות ברזל" נקבע כי הם יוכלו להסתלק גם לטובת קרובים נוספים כמו הורי המנוח, נכדי המנוח ועוד. הסוג השני הוא **הסתלקות כללית** - שאינה מכוונת ליורש מסוים ואז חלקו של היורש המסתלק יחולק לכל שאר היורשים על פי דין ויתווסף לחלקם. אפשרות זו יותר מסורבלת ולא מומלץ להשתמש בה.

ב. הסכם חלוקת עיזבון

כמו כן, בנוסף לחלופת ההסתלקות, היורשים יכולים לחתום על הסכם חלוקת עיזבון המאפשר ויתור הדדי של יורש לטובת יורש אחר. **מומלץ** לחתום על הסכם כזה כאשר היורשים רוצים לבצע הפרדה רכושית, לייחד נכסים מסוימים ליורשים מסוימים ולא להמשיך ביניהם את השיתוף בנכסים או כשהם מעדיפים ומסכימים על חלוקה שונה ממה שהחוק קובע. חלוקה מוסכמת כזו עשויה להיתפס בעיניהם כהגנת יותר, למנוע מחלוקות בין יורשים ויתרונה היא שהיא פטורה ממס. לעומת זאת, העברת נכסים אחרי רישום הזכויות על שם היורשים עפ"י הוראות הצו, עלולה לחייב אותם בתשלום מסים.

דוגמה - בהתאם לחוק ילדי המנוח אמורים לרשת בשווה את עיזבון אביהם שכולל שתי דירות שוות בערך ובכספים. בהסכם חלוקת העיזבון מסכימים היורשים שכל אחד מהם יקבל את אחת הדירות במלואה, בנוסף למחצית מהכספים. **מומלץ** ליורשים להתייעץ עם עו"ד כדי להבין מהן ההשלכות המיסיות והאחרות שעלולות לנבוע מרישום הזכויות במועד מסוים או מהסכם כזה ואם בנסיבות העניין ההסכם כדאי להם.

אם נחתם הסכם עיזבון בין היורשים, הרי שבעת מימוש ורישום הזכויות לפיו, הם יציגו את שני המסמכים הבאים:

- צו ירושה שניתן בהתאם להוראות החוק

- הסכם חלוקת עיזבון חתום ע"י כל היורשים, ואפשר גם באישור בית משפט

מי צריך לאשר הסכם חלוקת עיזבון?

הסכם זה תקף עם חתימתו על ידי היורשים ואין חובה לאשר אותו ע"י גורם כלשהו. אם היורשים מעדיפים לקבל אישור רשמי להסכם, הם יכולים להגיש בקשה לבית משפט ולקבלו לאחר או במקביל לקבלת צו הירושה.

בנוסף להגשת הבקשה לאישור ההסכם ישירות לבית המשפט, ניתן להגיש לרשם יחד עם הבקשה לצו, אך **חשוב לדעת** שלרשם אין סמכות לדון בבקשה לאישור הסכם חלוקת עיזבון (גם אם צורפה לבקשה לצו ירושה) ולכן גם **אין** טעם להטמיע בסעיפי הבקשה לצו ירושה את החלוקה בהתאם להסכם.

מהו המועד הרלוונטי לחתימה על הסכם חלוקת עיזבון?

לכאורה ניתן לעשות הסכם חלוקת עיזבון ממועד פטירת המנוח אך **חשוב לדעת** כי למעשה ניתן יהיה ליישמו רק **לאחר** מתן צו ירושה.

על איזה רכוש חל ההסכם?

החלוקה בהסכם צריכה להיעשות **מתוך נכסי העיזבון**. **חשוב לדעת** כי עירוב נכסים חיצוניים לעיזבון, עלול לחייב את היורשים בתשלום מס.

במקרה של נכס מקרקעין שחלק מהזכויות בו לא שייכות לעיזבון, יצטרכו היורשים לעשות, בנוסף להסכם חלוקת העיזבון, הסכם נפרד לגבי חלק זה ולדווח עליו לרשויות המס.

מה הדין שחל במקרים חריגים?

- במקרים שהמנוח אינו תושב ישראל אך הותיר אחריו נכסים בישראל, יחולו דינים אחרים הקשורים למקום מושבו של המנוח או למקום המצאם של הנכסים והיורשים יצטרכו להמציא חוות דעת משפטית לגבי הדין הזר הרלוונטי החל.
- במקרים שהמנוח הוא תושב ישראל אבל הותיר אחריו נכסים גם מחוץ לישראל היורשים יצטרכו לעיתים גם לפנות להוצאת צו ירושה או קיום צוואה בחו"ל.
- במקרה שניתן צו ירושה בחו"ל ומבקשים לממש עיזבון שהמנוח הותיר בארץ, יש להגיש גם בארץ בקשה לצו ירושה ולצרף אליה **תעודת חוץ**, שהיא תעודה שהונפקה בחו"ל ומאשרת את הצו שניתן בחו"ל ע"י גורם מוסמך.

ב. תשלום חובות שהמנוח הותיר

מבוא

חשוב לדעת! פטירה של אדם **אינה** עוצרת או מבטלת תשלומים שהמנוח שילם בחייו (כמו הוראות קבע לחשבון חשמל וארנונה) או גביית חובות שהצטברו, לפני או אחרי הפטירה ויש לשלם אותם לפני שעוברים לשלב חלוקת העיזבון.

מי אמור לשלם את חובות המנוח?

היורשים החוקיים חייבים לשלם את החובות עד לגובה חלקם בעיזבון ורק לאחר כיסוי החובות לחלק ביניהם את מה שנותר בעיזבון בהתאם לחלקם על פי צו הירושה.

אי תשלום החובות עלול לחשוף את היורשים לתביעות אישיות מצד **הנשים**.

במקרה שחובות העיזבון גבוהים מנכסיו, ניתן להגיש בקשה לניהול עיזבון המנוח **בחדלות פירעון**.

מתי כדאי ליורשים לשלם את החובות?

חשוב לדעת

"דרך המלך" היא להגיש בקשה לצו ירושה, להמתין לקבלת הצו (כ-40 ימים) ורק לאחר מכן לשלם את החובות.

האם ניתן לקבל תשלום על הוצאות או לשלם חובות דחופים גם לפני מתן צו ירושה?

אם למרות האמור היורשים מעדיפים לשלם לפני קבלת הצו כדאי להכיר את הדגשים הבאים-

החוק קובע **סדר עדיפות בתשלום ההוצאות** כמפורט להלן-

ראשית, ישולמו ההוצאות הכרוכות בהלוויית המנוח, בקבורתו ובהצבת מצבה על קברו. מקורות המימון האפשריים הם מחשבון המנוח שבבנק בהתאם ל"נוהל כבוד אחרון" (לפיו היורשים הפוטנציאליים יכולים לפנות לבנק בו נמצא חשבון המנוח ולבקש לאשר להם למשוך סכום סמלי למטרה זו), מכיסם של היורשים הפוטנציאליים או מקופת העיזבון ע"י מנהל עיזבון זמני.

לאחר מכן ישולמו הוצאות, כמו אגרות ושכר טרחה, הכרוכות בהוצאת צו ירושה ובניהול העיזבון, במקרה שמונה מנהל עיזבון, כמו אגרות ושכר טרחה. המימון יכול להיעשות מכיסם של היורשים או מחשבון המנוח במידה ומונה מנהל עיזבון.

האם היורשים יוכלו להשתמש לפני מתן הצו בכספי המנוח בבנק לתשלום החובות?

- **ככלל** בעקבות הפטירה, הבנק "מקפיד" את חשבונות המנוח עד למתן צו קיום צוואה והיורשים הפוטנציאליים חסומים מלפעול בהם.

חריג - במקרה שקיים בחשבון הבנק המשותף למנוח ולאדם אחר (למשל בת הזוג) סעיף היוותרות בחיים בטופס "**אריכות ימים**", הבנק יאפשר משיכות כספיות שגרתיות כפי שנעשו בחיי המנוח (כמו תשלום הוראות קבע). במידה וימשכו סכומים שאינם שגרתיים או החורגים מהחלק בחשבון שבבעלות בת הזוג, היורשים החוקיים יוכלו לפעול להשבת הכספים שנמשכו שלא כדין.

- ניתן **לשלם חובות דחופים**, כמו תשלום שכר וזכויות סוציאליות המגיעות לעובד זר שטיפל במנוח לאור סיום יחסי העבודה ביניהם עקב הפטירה, **באמצעות הגורמים הבאים:**

א. מנהל עיזבון זמני, אם מונה

חשוב לדעת! כי מינוי מנהל עיזבון זמני נעשה במקרים מעטים ודחופים בלבד!

מיהו מנהל עיזבון זמני?

גורם המתמנה ע"י הרשם או בית משפט, לתקופה של עד חצי שנה או עד לקבלת צו ירושה, במקרים בהם קיים **צורך דחוף** לשמור על העיזבון או על זכויות היורשים, ובית המשפט רשאי לפסוק לו שכר על עבודתו.

לרוב מתמנה עו"ד ויכול להתמנות גם מי מהיורשים או אדם אחר.

מי יכול להגיש בקשה למינוי מנהל עיזבון זמני ומי מוסמך למנותו?

את הבקשה יכולים להגיש מי מהיורשים או נושים המעוניינים להסדיר את תשלום החובות הדחופים מתוך כספי העיזבון ויש לצרף לבקשה את הסכמת מנהל העיזבון להתמנות.

כאשר יש הסכמה בין היורשים הבקשה תוגש לרשם, בהיעדר הסכמה או כאשר תיק העיזבון כבר הועבר לטיפול בית משפט, הבקשה תוגש לבית המשפט לענייני משפחה באזור מגוריו של המנוח.

בהמשך, אם צריך להאריך את המינוי או לבצע פעולות נוספות בנוגע לעיזבון, הבקשות יוגשו לבית המשפט, גם אם הרשם מינה את מנהל העיזבון הזמני.

מתי מגישים בקשה למינוי מנהל עיזבון זמני?

הגשת בקשה למינוי מנהל עיזבון זמני יכולה להיעשות לפני הגשת בקשה לצו ירושה או יחד איתה והיא כרוכה בתשלום אגרה.

ב. אפוטרופוס לרכוש או מיזפה כוח לרכוש לפי ייפוי כוח מתמשך אשר מונח בחיי המנוח מוסמכים להמשיך לטפל בעניינים רכושיים מסוימים לאחר הפטירה ואף לקבל שכר בגין פעולותיהם, למשך תקופה של עד 90 יום ובתנאי שלא מונה במקביל מנהל עיזבון זמני.

היורשים יכולים לפנות אליהם כדי שישלמו במסגרת תפקידם תשלומים דחופים ולקבל מהם דיווח על הפעולות שנעשו בעיזבון ממועד פטירת המנוח.

בנוסף, בהמשך, לאחר קבלת צו היורשים החוקיים יוכלו לקבל מהם העתק מדיווחים על הפעולות שנעשו על ידיהם גם בחיי המנוח.

ג. במימון "וולונטרי" (בהתנדבות) של היורשים – יורש פוטנציאלי יכול לשלם מכיסו אך עליו להיות מודע לסיכון שיתכן ולא יקבל על כך החזר.

ליוורש שבוחר לשלם מכיסו **מומלץ**:

- לתעד הסכמה של שאר היורשים על התשלום ועל ההחזר בשלב חלוקת העיזבון.
- לנסות להסדיר עם הנושים, את תשלום החוב או לפרוס התשלומים בהתאם ליכולותיו הכלכליות.
- לברר עם ספקי שירות בתשלום מהי הדרך היעילה לסיום ההתקשרות עימם ולנהוג בהתאם כדי לצמצם הוצאות וחייבים הנובעים מהתקשרויות שכבר אינן רלוונטיות.
- להשיב ציוד ששימש רק את המנוח או שלא יידרש בהמשך ליורשים כמו ציוד רפואי שיקומי מושכר כמו מיטות, כסאות גלגלים, בלוני חמצן לחצני מצוקה, ציוד תקשורת לספקי אינטרנט, חברות כבלים, לוויין ועוד.

ג. הכרת ומיצוי זכויות וזכאויות נוספות

האם ולמי יש זכות להמשיך להתגורר בדירת המגורים של המנוח לאחר הפטירה?

כאשר בעיזבון קיימת דירת מגורים – לבת הזוג, לילדים ולהורים של המוריש, אשר גרו בדירה לפני הפטירה, יש זכות להמשיך להתגורר בה בתמורה לתשלום דמי שכירות לשאר היורשים.

אילו זכויות (נוספות) (על זכויות העיזבון) מומלץ ליורשים להכיר וכיצד ניתן לממשן?

1. זכויות עיקריות שניתן לקבל מהמוסד לביטוח לאומי –

דמי קבורה – הביטוח הלאומי משלם ישירות לחברה קדישא ולגופים מסוימים שהורשו כדין לעסוק בקבורה כדין את הוצאות הקבורה והשירותים הנלווים לקבורה, בעד כל אדם שנפטר בישראל ונקבר בה, ובעד כל תושב/ת ישראל שנפטר מחוץ לישראל.

קצבת שאירים - אם המנוח שילם דמי ביטוח שאירים כחוק (מלבד במקרי פטירה עקב מלחמה או פשע) יקבלו יורשים שהם גם **השאירים** שלו, כלומר האלמן/ה והיתומים, מידי חודש סכום הנע בין מאות לאלפי ש"ח, בהתאם לגיל ולמספר הילדים. כדי לקבלה יש צורך בהגשת תביעה למוסד לביטוח לאומי.

מענק שאירים - סכום חד פעמי בשיעור של 36 קצבאות שאירים חודשיות המשולם לזוכים שהם אלמן/ה, שאינם זכאים לקצבת שאירים, אך עומדים בתנאים מסוימים. כדי לקבלה יש להגיש תביעה למוסד לביטוח לאומי.

מענק פטירה - סכום חד פעמי המשולם אוטומטית ליורש שהוא בן זוג של המנוח או במקרה שלא היה לו בן זוג, לילדו של המנוח, כאשר המנוח היה זכאי לקבל מהמוסד קצבאות מסוימות, בהתאם לפרטי החשבון הרשומים במוסד לביטוח לאומי.

סיוע כספי הניתן לצרכי שיקום מקצועי ודמי מחיה ליורש שהוא אלמן/ה בתנאים מסוימים.

מענק התאלמנות - ליורש שהוא אלמן/ה, מענק מיוחד למימון צרכים מיוחדים הניתן בסמוך למועד ההתאלמנות ומשולם אחת ל-7 שנים.

הטבות ליורשים שהם משפחות שכולות (עקב פיגועי איבה) - זכאות וסיוע- בדיוק, להנחה בתשלום מסים לעיריות או לרשויות המקומיות הניתנת אחת לשנה על פי רשימת זכאים, שמעביר המוסד לביטוח לאומי לרשויות המקומיות, ברכב וניידות, בנושאים רפואיים, לשירותי ייעוץ וטיפול נפשי, בלימודים וקריירה תעסוקתית, להטבות כספיות, למענקים לכיסוי הוצאות אבל, לתגמולים חודשיים לאלמן/ה ויתומים ולתגמולים חודשיים להורים שכולים.

מומלץ לפנות לסניפי המוסד לביטוח לאומי להבהרת הזכויות ולקבלת הסבר והדרכה נוספים על אופן מימושן וכן לגבי על הסכומים המתעדכנים מעת לעת של הסיוע וההטבות- **מידע על השירותים והזכויות למשפחות הנספים**

2. זכויות סוציאליות

אנשים רבים צוברים בחייהם **זכויות סוציאליות** (תנאים הנלווים לשכר ומשולמים במקרים מסוימים, כמו קופות גמל, קרנות השתלמות ופנסיה).

לדוב, הן **אינן** נכללות בעיזבון ומי שיקבל אותם הם **המוטבים** שהמנוח ציין בכתב מינוי מוטבים, לעיתים גם ללא הצגת צו ירושה.

מוטב הוא מי שנקבע ע"י המבוטח בביטוח מנהלים או ע"י העמית בקרן פנסיה, קרן השתלמות או קופת גמל, כזכאי לקבל את הכספים במותו בהתאם לאמור בתכנית.

בכל מקרה, **מומלץ** ליורשים לפנות ישירות לבנקים ולקופות כדי לברר האם קיימת פוליסה של המנוח, האם הם רשומים כמוטבים (או כיורשים חוקיים), כמה חשבונות ופוליסות יש מכל סוג ומה היתרה או הזכויות הקיימות בהם. הבדיקה בעניין קיומן של זכויות סוציאליות יכולה להיעשות במנועי חיפוש באתרים הבאים:

2א. משרד האוצר רשות שוק ההון ביטוח וחסכון :

● **באתר הר הכסף** ניתן לאתר את הגופים בהם יש חשבונות בנק פעילים ושאינם פעילים של קרובים שנפטרו בקופות גמל, בקרנות פנסיה, בביטוחי חיים עם חיסכון ובקרנות השתלמות, וכן פוליסות ביטוח למקרה מוות.

● **באתר הר הביטוח** ניתן לאתר ביטוחים ע"ש קרובי משפחה שנפטרו ובהתאם לאיתור **מומלץ** לפנות לחברת הביטוח המתאימה כדי לממש את כספי הביטוח או להשתחרר מהפוליסה אצל חברת הביטוח, המחויבת בדמי ניהול.

סוגי הביטוחים של נפטר שניתן למצוא באתר הם-ביטוח כללי (של רכב, מבנה, דירה ובית עסק), ביטוח בריאות- פרטי וקבוצתי, ביטוח חיים- ללא רכיב חיסכון, ביטוח חיים למשכנתא ופוליסות חיסכון.

22. זכויות מנוח שעבד אצל מעסיק -

אם המנוח עבד במועד פטירתו **מומלץ** ליורשים שהם גם בני משפחה מדרגה ראשונה, לפנות למעסיק ולברר אפשרות מימוש ביטוחים, לרבות ביטוח מנהלים כלשהו.

לדוגמה-יורשים שהם שארים של עובד שעבד לפחות שנה אצל אותו מעסיק באותו מקום עבודה ונפטר זכאים לקבל פיצויי פיטורין, פדיון ימי מחלה ועוד.

3. זכות מגורים - אם המנוח גר בדיירות מוגנת, יורשים כמו בת הזוג או ילדיו שגרו עימו לפחות במשך ששת החודשים שקדמו לפטירה ולא הייתה להם בזמן הפטירה דירה אחרת למגורים, יוכלו להמשיך להשתמש בדיוור המוגן, זאת בהתאם להוראות חוק הגנת הדייר.

4. ניתן לתבוע תביעת נזיקין במקרה של תאונה או טיפול רפואי שהסתיימו בפטירת הנפגע. ישנם סוגים שונים של זכויות המשפיעים על תביעת הפיצויים (זכויות שארים בתביעת תלויים ותביעת עיזבון) ו**מומלץ** להתייעץ עם עו"ד מהתחום הרלוונטי בעניין.

דוגמאות-

תאונת עבודה- גמלת תלויים - בני משפחתו של מבוטח, שהיה עובד שכיר או עובד עצמאי, ונפטר כתוצאה מפגיעה בעבודה (תאונת עבודה או מחלת מקצוע) עשויים להיות זכאים לגמלת תלויים (קצבה או מענק).

תאונת דרכים- אם המנוח נפטר כתוצאה מפגיעה בתאונת דרכים, היורשים יהיו זכאים לפיצוי בגין נזקי הגוף שנגרמו למנוח, שיינתן מחברת הביטוח שבה התקיים ביטוח החובה.

למידע ביטוחי הנוגע לנפטר

יורשיו החוקיים של אדם שנפטר בתאונת דרכים יצטרכו לפנות לחברת ביטוח הרכב לקבלת פיצוי בגין הנזק שנגרם לרכב ולברר האם קיימת יתרה לתשלום על הביטוח, עד לסיום הפוליסה.

5. זכות לקבלת פטור מארנונה - עם הפטירה מתבטלת הנחה בתשלום ארנונה שניתנה למנוח בחייו בשל גילו, מוגבלותו או כניצול שואה, אך היורשים יכולים לקבל פטור זמני מארנונה לגבי דירת עיזבון שעומדת ריקה עד לאכלוסה בכל דרך (למשל ע"י שוכרים או קונים).

מומלץ ליורשים לברר באתר האינטרנט של הרשות המקומית הרלוונטית מהם הכללים החלים בעניין ולהגיש לרשות המקומית בקשה לקבלת פטור בהתאם.

6. סיוע למשפחות שכולות מטעם משרד הביטחון- יורשים שהם אלמן/ה ויתום של חלל, פצוע ונעדר במסגרת שירות סדיר או מילואים בצה"ל יהיו זכאים, בהתקיים תנאים מסוימים, לתשלומים שונים מאגף השיקום, לשירותים סוציאליים, לטיפול פסיכולוגי ולהטבות שונות (כגון הנחות ברכישת רכב, החזרים עבור טיפולים רפואיים, מענק לידה מיוחד, מענקים ללימודי יתומים ועוד). **מומלץ** לזוכים להגיש בקשה להכרה בזכויות לקצין התגמולים.

7. זכות לעיון במידע ולקבלתו - לאחר הפטירה ובכפוף לדיני הגנת פרטיות, היורשים יכולים לקבל מידע הנוגע למנוח או לעיזבונו, מגורמים שונים כמו מוסדות בנקאיים או רפואיים.

העברת המידע לבקשת היורשים תיעשה באמצעות צו בית משפט או בהצגת צו ירושה ועשויה להיות כרוכה בתשלום למוסר המידע.

לדוגמה- במסגרת תביעה הוצגו תדפיסי חשבונות בנק להוכחת משיכות חריגות שהמנוח עשה בחייו בהשפעת גורם שניצל את מוגבלותו.

ד. עידכון ויידוע גורמים שונים על הפטירה ע"י היורשים

מבוא

בצד אחריותם של היורשים החוקיים לשלם את חובות העיזבון וזכאותם לקבל את נכסי העיזבון, **מומלץ** להם לעדכן בהקדם על הפטירה את כל הגורמים הרלוונטיים כדי למנוע אי נעימויות, לחסוך הוצאות מיותרות ולמזער נזקים כספיים ואחרים, העלולים להיגרם בהיעדר ידיעה על פטירת האדם.

את מי בעיקר מומלץ לעדכן על הפטירה?

- א. גופים שנתנו למנוח בחייו שירותים בתשלום כדי שיפסיקו לתת את השירות ולגבות עבורו תשלום שלא לצורך, כמו למשל חב' תקשורת, קופ"ח, רשויות מס וכד'.
- ב. גורמים פיננסיים שניהלו עבור המנוח כספים וזכויות.
- ג. גורמים שונים שפעלו בשם המנוח, להלן דוגמאות:

- נאמנים, רו"ח ועו"ד שפעלו באמצעות ייפוי כוח שונים שהמנוח נתן בחייו וזאת כדי שלא ימשיכו לפעול בניגוד להוראות הדין.
- לעניין זה יצוין כי רוב ייפוי הכוח שנתן המנוח פוקעים עקב פטירתו ורק ייפוי כוח שהינו במהותו "ייפוי כוח בלתי חוזר" ממשיך להיות בתוקף גם לאחר הפטירה, אך עדיין עדיף להודיע ובכך למנוע תקלות מיותרות.
- במקרה שהתנהלו בשם המנוח או נגדו הליכים משפטיים יש לעדכן את בית המשפט והצדדים על הפטירה וניתן לבחור בין שתי אפשרויות - למנות מנהל עיזבון שימשיך לייצג את עיזבון המנוח בהליכים או להמתין עד לקבלת צו ירושה ולהחלפת המנוח ביורשיו החוקיים בהליך.

בנסיבות אלו **מומלץ** להתייעץ עם עו"ד לגבי המשך ההליכים המשפטיים וההשלכות על היורשים.

- אפטרופוס לענייני רכוש או אפטרופוס במיני כללי וכן מיופה כוח מתמשך שנבחר לטפל בעניינים רכושיים - עם הפטירה פוקעת האפטרופוסות וכן ייפוי הכוח המתמשך ובנוסף ניתן להניח שהם כמטפלים באדם ובענייניו אמורים לדעת על פטירתו, אך מאחר ובתנאים מסוימים הם יוכלו להמשיך לפעול לאחר הפטירה ולהסדיר עניינים דחופים רצוי לוודא שהם אכן מודעים לה.

קבלת צו ידושה

חלק זה יתייחס לתקופה שבין קבלת צו הירדשה ועד לחלוקת העיזבון:

מה קובע צו הירדשה?

הצו מצהיר על זהות היורשים ומה חלקם בעיזבון המנוח כולל ציון הסתלקויות או שינוי של יורשים עקב פטירה. הצו **אינו** קובע מה הרכוש הנכלל בו (חוץ מהתייחסות לדירת מגורים, מיטלטלין ומכונות במקרה שהיורשים הם בת זוג וילדי המנוח או בת זוג והוריו או ילדיהם). לכן, במקרה של מחלוקת או סכסוך בהם עולה טענה לגבי רכוש שאינו שייך למנוח אלא לאדם או לעיזבון אחר, יש להגיש לבית המשפט תביעה נפרדת מהבקשה לצו ירדשה. במקרה שהוגשה התנגדות לבקשה לצו ירדשה ויועלו בה טענות הנוגעות להיקף העיזבון הן לא יבדקו במסגרת ההתנגדות אלא במסגרת תביעה נפרדת שיש להגיש לבית המשפט. למשל- במקרה שהמנוח היה בעלים במשותף עם אנשים נוספים בחשבון בנק יש להגיש תביעה נפרדת לבית המשפט כדי לברר ולהכריע מה חלקו האמיתי של כל שותף ושל המנוח או "העיזבון" בכספים.

האם ניתן לתקן טעויות שנפלו בצו?

במקרה שנפלה בצו טעות סופר כמו רישום שגוי במספר הזהות של המוריש או של היורשים **מומלץ** להגיש לרשם בקשה **לתיקון הטעות**.

איך ולמי מועבר צו הירדשה?

הרשם מנפיק צו דיגיטלי הנשלח אוטומטית לכתובת הדואר האלקטרוני (למייל) של מגיש הבקשה או עורך הדין שמייצג אותו. לאחר הגשת בקשה לפעולה, מועבר הצו הדיגיטלי ישירות ע"י הרשם גם לבנקים, חברות הביטוח וגופי הממשלה הרלוונטיים, כגון לשכת רישום המקרקעין (ה"טאבו"), רשות מנהל מקרקעי ישראל, רשות המיסים, רשות התאגידים, משרד התחבורה ועוד.

העברה ישירה זו זו חוסכת לזוכים את הצורך בהצגת הצו בעת קבלת שירות מגופים אלה ומונעת את האפשרות לזיוף הצו.

חשוב לדעת! שירות הפקת צווים דיגיטליים ניתן לגבי כל הצווים שהוציא הרשם החל משנת 1998 וכן לגבי הצווים שניתנו ע"י בתי הדין השרעיים והדרוזים החל מ-12.21.

מהן הפעולות העיקריות שעל היורשים לבצע לאחר קבלת הצו?

על היורשים לברר מה היקף העיזבון, לפעול לתשלום החובות ולחלק את היתרה ביניהם.

ברוב המקרים כשקיימת הסכמה בין היורשים **מומלץ** להם לעשות את הבירורים והחלוקה **בעצמם** ובכך לחסוך במשאבי זמן וכסף. היורשים יכולים גם למנות בהסכמה מיזם כוח שיעשה זאת בשמם - יורש אחד או יותר (ללא תמורה או בשכר) או איש מקצוע (לרוב תמורת שכר).

- פניה לאפוטרופוס שמונה לרכוש ולמיופה הכוח לענייני רכוש שמונה לפי ייפוי כוח מתמשך (שנכנס לתוקף) בחיי המנוח כדי לקבל מהם דוחות כספיים תקופתיים ודוח כספי סופי שישקפו את מצב נכסי העיזבון.
- אם המנוח ניהל מספר חשבונות בנק, על היורשים להציג את הצו לבנק על מנת שכספי המנוח יועברו לחשבונות על שם היורשים בהתאם לצו והבנק יסגור את החשבונות ע"ש המנוח. **חשוב לדעת** כי הבנקים דורשים לרוב הגעה משותפת של כל היורשים כדי למנוע טענות בהמשך. על היורשים להביא עימם תעודת זהות ואישור ניהול חשבון לשם יעביר הבנק את כספי העיזבון.
- במקרה שהמנוח התגורר בדיר מוגן ניתן לבקש השבה של הפיקדון שהמנוח שילם למעון, כולו או חלקו, בהתאם להוראות שנקבעו בהסכם.

מה ניתן לעשות במקרים מורכבים?

במקרים מורכבים, למשל כשהעיזבון **בפשיטת רגל** או כשיש עיזבון עתיד נכסים והיורשים מסוכסכים ואינם מצליחים להסכים על גורם שינהל אותו ללא פיקוח בית משפט, ניתן לבקש **מינוי מנהל עיזבון קבוע**.

מי יכול להתמנות כמנהל עיזבון קבוע?

לרוב מתמנה עו"ד (יכול להתמנות גם מי ששימש כמנהל עיזבון זמני), מי מהיורשים או אדם אחר.

מתי מגישים בקשה למינוי מנהל עיזבון קבוע?

את הבקשה הנפרדת למינוי מנהל עיזבון קבוע **מומלץ** להגיש עם הבקשה לצו ירושה אבל ניתן להגיש גם לאחר הגשת הבקשה וגם לאחר שהצו ניתן (אך בכל מקרה לא לפני שניתן צו קיום צוואה).

מהם תפקידיו של מנהל עיזבון קבוע?

תפקידיו הם לאתר ולאסוף את רכוש המנוח (כמו לרכז כספים שהמנוח ניהל בחשבונות שונים לחשבון עיזבון אחד) לסלק את חובותיו ולנהל את הרכוש עד לחלוקתו בין היורשים. מנהל העיזבון רשאי לקבל שכר טרחה והחזר הוצאות מהעיזבון.

המינוי ניתן לתקופה של עד שנתיים עם אפשרות להארכה. במהלך תקופת המינוי, מנהל העיזבון מחויב בהגשת בקשות לבית משפט לצורך קבלת אישור לפעולות מסוימות (כמו מכירת נכס מקרקעין או השקעת כספים) ובהגשת **דוחות תקופתיים** ליורשים (ובמקרים מסוימים גם לאפוטרופוס הכללי):

- **פרטה** - דיווח המוגש בתחילת המינוי על נכסי המנוח שאותרו בתאריך המינוי. תוך 60 יום ממועד מינוי, נדרש מנהל העיזבון למסור את הפרטה ליורשים
- אחת לשנה מוגש **דו"ח כספי**
- בסיום המינוי מוגש **דו"ח כספי סופי**

מומלץ ליורשים לשתף פעולה עם מנהל העיזבון. במידה והוא אינו משתף פעולה איתם, הם יכולים לבקש מבית המשפט שיורה לו לעשות זאת.

מי ממנה מנהל עיזבון קבוע?

הרשם יכול למנות בהסכמת כל היורשים. בית הדין הדתי או בית המשפט, יכולים למנות גם ללא הסכמה. **חשוב לדעת** שהרשם, בית הדין או בית משפט ימנו מנהל עיזבון רק לאחר שהם התרשמו שהמינוי נחוץ והכרחי וקביעת זהותו נתונה לשיקול דעתם.

כיצד להגיש בקשה למינוי מנהל עיזבון?

הגשת **בקשה למינוי מנהל עיזבון** כרוכה בתשלום אגרה וניתן להגישו בדרך מקוונת או ידנית.

כיצד מוסדרים החובות שהשאיר המנוח ?

בהתאם לחוק, החובות משולמים מכספי העיזבון ורק לאחר מכן, אם עדיין נדרש סכום נוסף לכיסוי החובות, הוא יתקבל ממימוש (מכירת) נכסים. היורשים ידרשו לשלם מכספם האישי רק אם נהגו בחוסר תום לב בחלוקת עיזבון, אם התעלמו מחובות או העלימו נכסים במטרה לחמוק מתשלום החובות.

הכלל הוא שהיורשים אמורים לשלם את החובות באופן יחסי לחלקם בעיזבון ועד ל"תקרת" חלקם בעיזבון.

האם יש סדר מחייב לתשלום החובות ומי מממן את תשלום החובות?

החוק קובע כי החובות יסולקו בהתאם לסדר העדיפות שיפורט להלן. התשלום יכול להיעשות מחלופות המימון המפורטות, מכל אחת מהן בנפרד או במשולב -

- היורשים החוקיים ישלמו את החובות שנותרו ולא התבטלו במותו של המנוח, מתוך חלקם בעיזבון או מכיסם. דוגמאות לחובות שעשויים להתבטל בפטירה הם תשלום לביטוח חיים המשולם לחברת ביטוח או החזר משכנתא המשולם לבנק; אם בעת הפטירה עדיין נותרו למנוח תשלומי משכנתא, מומלץ ליורשים לפנות לבנק ולבקש שיפעיל את הפוליסה וביטוח החיים יפרע את החוב. במידה שביטוח החיים אינו מספיק לכיסוי החוב או שקיימת הלוואה שאינה מגובה בביטוח חיים, ניתן לגבות גם חוב זה, מזכויות העיזבון, עד לגובה העיזבון.
- היורשים החוקיים ישלמו לבן הזוג של המוריש הכספים המגיעים לו הנובעים מהקשר ביניהם (כמו פדיון דמי הכתובה או תשלום מזונות מהעיזבון לקרובי המנוח שהיו תלויים בו לסיפוק צרכיהם). המימון יכול להיעשות ממקורותיהם העצמאיים, כולל מתוך חלקם בעיזבון.

מה לגבי הכנסות שמגיעות למנוח?

בצד תשלום חובות העיזבון עשויות להיות גם הכנסות, שמתקבלות לאחר המוות. בהתאם לחוק הן מהוות חלק מהעיזבון והן תחולקנה בין היורשים בהתאם להוראות צו הירושה.

לכן **מומלץ** ליורשים לברר אם היו למנוח נכסים שמניבים הכנסות ומגדילים את העיזבון כמו דמי שכירות שמתקבלים בגין השכרת דירת עיזבון, ריבית על הלוואות שהמנוח נתן וכד'.

איך היורשים ידעו איזה חובות עליהם לשלם?

במקרה שמונה מנהל עיזבון החוק מחייב אותו לפרסם מודעה בעיתון להזמנת בעלי חוב להעלות את דרישות החוב שלהם כלפי העיזבון במשך 90 יום.

במקרה שלא מונה, **מומלץ** ליורשים לברר אם קיימים חובות במסמכים של המנוח (חשבונות בנק, כתבי ערבות, קנסות וכד') לבדוק עם אנשים שטיפלו ברכוש (עו"ד, רו"ח) ועם גורמים נוספים (בנקים, לבדוק בנסחי הטאבו אם על נכסי העיזבון נרשמו הערות על הלוואות ושעבודים וכד') ולהימנע בתקופה זו מחלוקת העיזבון, גם אם כבר התקבל צו ירושה והם יכולים לפעול באמצעותו למימוש זכויותיהם.

האם ניתן לתקן או לבטל צו ירושה?

ככלל צו ירושה הוא "סופי" אך במקרים חריגים, ניתן להגיש לגורם שנתן את הצו **בקשה לתיקון** או ביטול הצו לאור גילוי עובדות חדשות שלא היו בפני המבקש בזמן מתן הצו או טענות חדשות שלא יכלו להעלות אותה שעה. המבקש יהיה חייב לפרט את מידת וסיבת האיחור להגשת הבקשה ולרשם או לבית המשפט יש שיקול דעת אם לדחות אותה.

דוגמה- הגשת בקשה לביטול צו שניתן במקרה של גילוי צוואה מאוחרת שגוברת על ירושה על פי דין.

אילו שירותים
נותן הרשם
לציבור הרחב?

שירותי רשם הירושה לציבור

מערכת המיחשוב של הרשם היא ארצית ומקוונת (ONLINE), להלן יפורטו הפעולות שניתן לעשות בה והמידע שניתן לקבל במסגרתה:

- **הגשת בקשות שונות באתר רשם הירושה ONLINE** - בקשה לצו ירושה, התנגדות, בקשה למינוי מנהל עזבון, בקשה להארכת מועד להגשת התנגדות, בקשה לתיקון / ביטול של צו ירושה, בקשה לתיקון טעות סופר, בקשה להוספת פרטים, בקשה לעיון בתיק, עדכון לגבי שלב הטיפול בבקשה לצו ירושה ועוד. הגשת הבקשות כרוכה בתשלום אגרה.

- **הפקדת צוואה אצל הרשם** - אדם שעורך צוואה יכול להפקידה אצל הרשם כדי להבטיח שלאחר פטירתו הצוואה תשלח לזוכים ותוגש על ידם לקיום. ההפקדה נשארת חסויה לציבור עד למועד הפטירה. **חשוב לדעת** כי ההפקדה אינה מעידה כשלעצמה על מהימנות ותקינות הצוואה ואלה יבחנו במסגרת ההליך המשפטי. ניתן להפקיד בצורה מקוונת אך חייבים להשלים את ההליך בהמצאה של הצוואה הפיסית למשרדי הרשם.

- כדי לייעל את ההליך ולהקל על הציבור ניתן להגיש יחד עם **הבקשה לצו ירושה גם בקשה לרישום הזכויות בטאבו** - על המבקש לציין זאת בבקשה לצו ירושה ומיד לאחר מתן הצו יעביר הרשם את הצו לרישום בטאבו. **מומלץ** ליורשים להתייעץ עם עו"ד לפני מילוי הבקשה האם רישום הזכויות נכון עבורם ובאיזה עיתוי.

- **קבלת צווים שניתנו ע"ש המנוח** -

- כל הצווים שניתנו ע"י הרשם החל משנת 1998 נמצאים במערכת ארצית של הרשם ומונפקים כצווים דיגיטליים.
- ניתן לאמת צו ירושה בתעודת **אפוסטיל** (אימות מסמך ציבורי שהונפק ע"י רשויות המדינה, הנדרש לצורך הכרה בתוקף המסמך במדינה אחרת מזו שבה הונפק) **באופן מקוון** לצורך שימוש בתעודות אלה בחוץ לארץ.

שירות זה שניתן החל משנת 2021 מיתר את הצורך שהיה קיים בעבר בהגעה למשרד החוץ.

- **פודקאסט מבית הרשם לעיניני ירושה** - ראיונות עם מומחים שונים במגוון נושאים בתחום הירושה (כגון סכסוכי ירושה, שיקולים לעריכת צוואה, הולדה לאחר המוות ועוד).

קבלת מידע על תיקי עיזבון שהתנהלו ע"ש המנוח בערכאות שונות

- תיקים שהתנהלו בבימ"ש מחוזי בשנים 1998-1993

- בבית הדין הרבני משנת 2010

- בבתי הדין השרעיים והדרוזים החל מ 9.21

במערכת הרשם יופיע סימן לקיומם של תיקים אלו, אך במידה ונדרשים מידע או מסמכים מהתיקים עצמם, על המבקש לפנות ישירות לערכאה הרלוונטית בה התיק התנהל לצורך קבלתם, בהתאם לפרטי התיק שהופיעו באתר הרשם.

בנוסף לבירור ולבדיקות שניתן לבצע באופן מקוון, ניתן גם לפנות **למוקד השירות בטלפון 2416***

המפעיל מענה קולי בימים א' עד ה' בין השעות 08:00-16:00 (לנציגי שירות יש לבחור בשלוחה 7)

ולזמן **תור באינטרנט** לקבלת שירותים שונים.

4

"ארגז כלים"
לקוראי המדריך
לתכנון עתידי למהלך
החיים ולאחר הפטירה

"ארגז כלים" לקוראי המדריך

אדם אינו יכול לצפות את הבאות אך הוא יכול לתכנן ולהבטיח שחיינו ורכושו יתנהלו הן בחייו והן לאחר פטירתו בהתאם לרצונו ולהעדפותיו.

להלן יפורטו "טיפים" ומסמכים משפטיים שיסייעו לקוראי המדריך לממש את רצונם במהלך חייהם ולאחר פטירתם ובנוסף יקלו בעתיד על יורשיהם לממש את זכויותיהם:

1. ייפוי כוח מתמשך - מסמך משפטי זה מאפשר לאדם שנמצא במצב בריאותי תקין לקבוע מראש כיצד יתנהלו חייו בעתיד ומי ינהל את ענייניו במקרה של הדרדרות רפואית במצבו.

מומלץ לכל אדם **בגיר** (מעל גיל 18) לערוך ייפוי כוח מתמשך, אחרת הוא עשוי למצוא עצמו במסגרת של אפוטרופסות המנוהלת במעורבות המדינה ונחשבת לפוגענית יותר באוטונומיה של הפרט. **למידע נוסף על ייפוי כוח מתמשך.**

2. הנחיות מקדימות לצורך מינוי אפוטרופוס - מסמך משפטי זה מאפשר לכל אדם בגיר, לתכנן כיצד ועל ידי מי יטופלו ענייניו, אם בית המשפט יחליט בעתיד שהוא זקוק למינוי אפוטרופוס. מסמך זה רלוונטי כאשר לא נערך ייפוי כוח מתמשך (למשל במקרה של אנשים עירידיים שאין להם את מי למנות כמויפה כוחם המתמשך) או כאשר בית המשפט החליט שאין לייפוי בכוח המתמשך תוקף.

אם יתנהל הליך למינוי אפוטרופוס יהיה על בית המשפט לבחון את המסמך ולתת משקל לרצון האדם אך ההכרעה הסופית נתונה לבית המשפט. **למידע נוסף על הנחיות מקדימות לצורך מינוי אפוטרופוס.**

3. אפוטרופוס שמונה לבנו או לאדם אחר יכול לתת הנחיות למקרה שבו לא יוכל עוד לתפקד כאפוטרופוס (למשל מפאת מחלה או מוות). האפוטרופוס רשאי לציין **בצוואה** או **במסמך הבעת רצון** את שמו של מי שהוא מבקש שימונה כאפוטרופוס במקומו, וגם הנחיות לגבי פעולות מסוימות שהוא היה נוקט אילו היה ממשיך לתפקד כאפוטרופוס. אם יתנהל הליך למינוי אפוטרופוס יהיה על בית המשפט לבחון את המסמך ולתת משקל לרצון האפוטרופוס והמצווה, אך ההכרעה הסופית נתונה לבית המשפט. **למידע נוסף על מסמך הבעת רצון.**

4. יורשים בהווה הם מורשיים פוטנציאליים בעתיד. הם יכולים באמצעות **עריכת צוואה** להחליט מראש איך ולמי יחולק רכושם. צוואה עדכנית, ברורה וערוכה כדין עשויה בנוסף לביטוי מפורש של רצונם ומימוש, לצמצם ואפילו למנוע מחלוקות וסכסוכי ירושה בין היורשים.

עריכת צוואה מומלצת בעיקר במקרים בהם אדם מבקש לסטות מהחלוקה שהחוק קובע, ורוצה להוריש לאנשים שלא נכללים כיוורשים על פי דין או לשנות את חלקם של היורשים ע"פ דין. למשל אדם נשוי שחי בנפרד מאשתו ולא היה רוצה שהיא תירש אותו, או אב המבקש לחלק את העיזבון בין ילדיו בצורה שאינה שווה או כאשר המנוח מבקש לתת הנחיות מיוחדות.

מידע על הדרכים לעשיית צוואה נמצא **במדריך לעריכת צוואה בתקופות חירום**

5. במקרים שבין היורשים יש אדם עם מוגבלות והמצווה חושש שהוא יתקשה או לא יהיה מסוגל לנהל את חלקו בעיזבון בעצמו, מומלץ להתייעץ עם עו"ד מתחום הכשרות המשפטית מהן הדרכים השונות ליצירת מנגנון משפטי שיבטיח קבלת חלקו של יורש עם מוגבלות ושימוש בחלק בהתאם לצרכיו ולטובתו.

מכל מקום, **חשוב להבהיר** שהמדינה אינה "לוקחת" את חלקם של יורשים עם מוגבלות.

6. על מנת לקיים את רצון האדם **מומלץ** לעדכן מעת לעת מסמכים משפטיים ומחייבים ישנים. כך למשל מומלץ לעדכן טפסי מוטבים כדי שהזכויות יגיעו למוטבים בהתאם לרצון העדכני של האדם (במיוחד אם אירעו שינויים עקב נישואין, גירושין ופטירות של המוטבים במהלך השנים).

7. בנוסף לעדכון מסמכים מחייבים, **מומלץ** לוודא שיש הלימה בין תכני מסמכים שונים הנוגעים לאותו הרכוש ולבצע התאמות בין ההוראות השונות כדי לשקף את הרצון הרלוונטי של האדם.

למשל, אדם ערך צוואה בה ציווה את דירת המגורים לבנו הבכור. בנוסף, לאחר כמה שנים הוא ערך ייפוי כוח מתמשך ובו הנחה בן אחר שמינה כמיופה הכוח המתמשך למכור את הדירה בהתאם לשיקול דעתו הבלעדי במהלך חייו. במקרה שמייופה הכוח המתמשך יעשה שימוש בסמכותו וימכור את הדירה, הרי שהוראת הצוואה שמזכה את הבן הבכור בדירה תהפוך למעשה לחסרת משמעות. במקרה כזה יש לברר מה רצון האדם ומומלץ להתייעץ עם עו"ד איך ניתן ליישב בין הוראות סותרות ואילו עדכונים ושינויים יש לבצע בחלק מהמסמכים או בכלם כדי שניתן יהיה לממש את רצון האדם בחייו ולאחר פטירתו.

8. חשוב לבדוק בחשבונות בנק משותפים (במיוחד בחשבונות ישנים) אם מולא **טופס היוותרות בחיים** ואם הוא תקף או שיש לחדשו. טופס זה מאפשר לבעלי חשבון בנק משותף להמשיך ולבצע פעולות כספיות שגרתיות בחשבון, לאחר שאחד מהם נפטר, אחרת החשבון מוקפא עד למתן צו ירושה או קיום צוואה.

9. לאיתור מידע רכושי מוצע לבדוק במנועי חיפוש באינטרנט:

- באתרי משרד האוצר- **במסלקה הפנסיונית, בהר הכסף והר הביטוח**
- באתר "**כל זכות**" אשר הוקם בסיוע משרד המשפטים ומערך הדיגיטל הלאומי המנגיש זכויות של תושבי ישראל
- באתר המשרד לשיוויון חברתי - **מנוע זכויות לאומי**, המנגיש זכויות של אזרחים ותיקים, אנשים עם מוגבלות, מסיימי שירות צבאי ולאומי ונפגעי עבירה.

10. **מידע נוסף בענייני ירושה ניתן למצוא באתר האפוטרופוס הכללי והממונה על ענייני ירושה** ובאתר "כל זכות" כולל גם התייחסות **להיבטים שאינם כלכליים הנוגעים לפטירה**

האפוטרופוס הכללי והממונה על ענייני ירושה מאחל לכם וליקיריכם אריכות ימים ובראות איתנה!

משרד המשפטים

MINISTRY OF JUSTICE | وزارة العدل

האפוסטרופוס הכללי והממונה
על ענייני ירושה